

Κάνουμε το χρέος μας απέναντι στον άνθρωπο, όχι απέναντι στο Θεό... (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Αυτές τις μέρες συνηθίζουμε να αξιοποιούμε κείμενα της Νεοελληνικής μας Λογοτεχνίας που σχετίζονται με την επικαιρότητα. Ένα τέτοιο για τους μαθητές της Β΄ Λυκείου είναι το απόσπασμα του Στέλιου Ξεφλούδα (1902-1984) “Άνθρωποι του μύθου”.

«Το βιβλίο του Στέλιου Ξεφλούδα “Άνθρωποι του μύθου” έχει τον υπότιτλο “Τετράδια από τον πόλεμο της Αλβανίας”. Ο συγγραφέας ζει τα περιστατικά του πολέμου και καταγράφει τις εσωτερικές αντιδράσεις που αυτά του προκαλούν. Χρησιμοποιεί δηλαδή τη μέθοδο του Εσωτερικού Μονολόγου. Ο ίδιος λέει πως με τη μέθοδο αυτή ο συγγραφέας προσπαθεί να εκφράσει «τον εσωτερικό του κόσμο, τις εσωτερικές καταστάσεις που περνούν μέσα μας σα μια μουσική που διαλύεται στο άπειρο»[1].

Με

αυτήν την εισαγωγή το σχολικό εγχειρίδιο προετοιμάζει τον μαθητή – αναγνώστη για το απόσπασμα του Ξεφλούδα που ακολουθεί. Πρόκειται για ένα εξαιρετικό κομμάτι, το οποίο «δικαιολογεί» την συμμετοχή ενός φιλειρηνικού λαού, του ελληνικού, στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1939-1945). Το απόσπασμα αυτό βρίσκεται στο δεύτερο μέρος του μυθιστορημάτος του με τον τίτλο «Η μάχη» (σελίδες αποσπάσματος 58-60).[2] Στην αρχή ο συγγραφέας αναφέρεται στη μάχη που διεξάγεται βράδυ και στην οποία αρχικά η φύση «αλλοιώνεται», αλλοτριώνεται μέσα στο πολεμικό περιβάλλον και γίνεται πλέον εχθρική, εφιαλτική, για τον άνθρωπο-στρατιώτη: Όμως πού πάμε, είμαστε τυφλοί, έχουμε έναν τρόπο πρωτόγονο στο αίμα μας. Ακουμπάμε στη γη κι ανατριχιάζουμε. Μας αγγίζει ένα κλαδί και τρέμουμε. Όλα είναι χέρια θανάτου που υψώνονται να μας χτυπήσουν, μάτια θανάτου που μας κοιτάζουν επίμονα.

Στον πόλεμο, επισημαίνει ο Ξεφλούδας, δεν παραμένει «ακέραιος» ούτε ο άνθρωπος, παραλλάσσεται και αυτός όπως και η φύση, χάνει την ταυτότητά του, τον εαυτό του, ίσως και την ίδια του την ψυχή: Και κανείς δε γνωρίζει το πρόσωπό του, ίσως γιατί κανείς μας δεν έχει πρόσωπο. Όμως για να υπάρξεις χρειάζεσαι ένα όνομα, έναν τίτλο, μια θέση, διαφορετικά είσαι σαν ένα σπίτι χωρίς αριθμό: Κανείς δεν ξέρει τις λεπτομέρειες απ' το σώμα του, το σχήμα του προσώπου του, το σχήμα απ' το μέτωπό του, το χρώμα απ' τα μάτια του. Πέρασε τόσος καιρός που δεν τα κοιτάξαμε και τα ξεχάσαμε. Κι αν τα βλέπαμε ακόμα, δε θα τα αναγνωρίζαμε, γιατί έχουν τόσο πολύ αλλάξει.

Κατόπιν κατορθώνει ο συγγραφέας στο πλαίσιο μιας λιτής περιόδου να συνοψίσει

την διαχρονική αιτία του πολέμου: Το χρυσάφι και ο πόλεμος, ο πόλεμος και το χρυσάφι αυτή είναι η ιστορία ως τώρα του κόσμου.

Τα οικονομικά συμφέροντα είναι παρόντα και «πρωταγωνιστούν» σε όλες τις πολεμικές συγκρούσεις, από την εποχή της Τροίας μέχρι και αυτήν του σύγχρονου Συριακού ολοκαυτώματος.

Γιατί όμως ένας λαός -ή έστω ένας διανοούμενος, όπως ο Ξεφλούδας- που συνειδητοποιεί αυτήν την αλήθεια συμμετέχει στο αιματοκύλισμα του δεύτερου μεγάλου Πολέμου; Ο Αμφισιώτης συγγραφέας -αν και είναι «πολιτογραφημένος» ως πεζογράφος της Θεσσαλονίκης- δίνει την απάντησή του και θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα πειστική: Όμως αυτός ο πόλεμος είναι δίκαιος. Πολεμάμε για να μην υποφέρει ο άνθρωπος απ' τον άνθρωπο, να μη σκοτώνει ο άνθρωπος τον άνθρωπο, πολεμάμε για να μην υπάρχει ο πόλεμος, να μην υπάρχει στον κόσμο κανένας φασισμός, να μην υπάρχουν δικτάτορες, να απαλλαγεί απ' τη δικτατορία η χώρα μας. Κάνουμε το χρέος μας απέναντι στον άνθρωπο, όχι απέναντι στο Θεό.

Άρα, είχαμε -και είχε- ουσιαστικούς λόγους να συμμετάσχουμε σ' αυτόν τον πόλεμο: για να σταματήσει -ή τουλάχιστον να περιοριστεί- η ανθρώπινη εκμετάλλευση, να πάψει να επιλέγεται ο πόλεμος ως «λύση» για τα ανθρώπινα προβλήματα και να διασφαλιστεί το δημοκρατικό πολίτευμα παγκοσμίως και στην πατρίδα μας. Είναι γνωστό, εξάλλου, ότι ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος προκλήθηκε από δύο δικτατορίες, αυτήν του Ιταλού Μπενίτο Μουσολίνι (1883-1945) και την άλλη του Γερμανού Αδόλφου Χίτλερ (1889-1945) και η Ελλάδα είχε από το 1936 δικτατορικό πολίτευμα με πρωθυπουργό τον Ιωάννη Μεταξά (1871-1941). Όλα αυτά σχετίζονται με το χρέος που είχαμε -και είχε- να κάνουμε απέναντι στο συνάνθρωπό μας και όχι απέναντι στο Θεό.

Τώρα, όμως, που οι συνθήκες είναι μάλλον ειρηνικές μπόρεσε ο άνθρωπος να κάνει το καθήκον του και απέναντι στο Θεό; Οι μέχρι πρόσφατες επιλογές του δεν μας πείθουν γι' αυτό. Θα έλεγε κανείς ότι δεν το κάνει, πλέον, ούτε και απέναντι στο συνάνθρωπό του. Μήπως πρέπει, επιτέλους, να περάσουμε στην απέναντι όχθη;

[1] Σ. Ξεφλούδας, «Άνθρωποι του μύθου» στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, β' τεύχος (Αθήνα, Διόφαντος, 2016)326.

[2] Σ. Ξεφλούδας, Άνθρωποι του μύθου (Αθήνα: Εκδοτικός οίκος Μ. Σαλίβερου, 1946)